Rolul bibliotecii universitare în eficientizarea utilizării resurselor electronice

Dr. Agnes Erich
Facultatea de Stiințe Umaniste,
Universitatea Valahia din Târgoviste
E-mail: agnes_erich@yahoo.com

Dr. Agnes Erich este conferențiar în cadrul Facultății de Stiințe Umaniste de la Universitatea Valahia din Târgoviște, precum și Director al Bibliotecii Județene "I. H. Rădulescu" Dâmbovița. Predă cursuri de istoria scrisului, cărții și tiparului, istoria literaturii române vechi, metodologia cercetării în stiințele umaniste. Domeniile de cercetare predilecte: carte veche bibliofilă, e-learning.

Rezumat

Prin subiectul abordat în lucrarea de față ne propunem să subliniem rolul crucial pe care îl joacă biblioteca universitară în facilitarea, din perspectiva noilor tehnologii informaționale și comunicaționale, accesului la resursele electronice. Vreme îndelungată s-a considerat, chiar în mediul academic, că Internet-ul va înlocui biblioteca și că nu o să mai fie necesară cheltuirea unor sume importante de bani pentru achiziționarea resurselor informaționale. Lucru infirmat în ultimii ani când s-a demonstrat că nu toate informațiile accesibile pe net sunt gratuite și pertinente și că utilizatorii trebuie să dețină unele abilități legate de cultura informației pentru a fi capabili să stăpânească informația și să o utilizeze într-un mod eficient. În acest context vom încerca să identificăm factorii care conduc la necesitatea utilizării resurselor electronice, vom analiza rolul pe care îl joacă biblioteca universitară în eficientizarea accesului la acest tip de resurse, implicit instruirea utilizatorilor, vom sugera modalități de colaborare între cadrele didactice universitare și bibliotecari etc. Din punct de vedere managerial vom analiza câteva aspecte importante de care trebuie să se țină seama în luarea deciziei de a achiziționa sau nu o resursă electronică: selecția, tipul de achiziție, legalitatea, monitorizarea utilizării etc. Dacă investiția în tehnologie este crucială, la fel de

BDD-A27054 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:23 UTC)

importantă este investiția în oameni. Într-o instituție academică ar trebui ca toți să cunoască să utilizeze un computer, să fie capabili să-şi găsească informația necesară dar, în acelaşi timp, să o şi evalueze din punctul de vedere al cerințelor informaționale proprii. Însă, practica a demonstrat că lucrurile nu stau tocmai aşa, şi aici intervine specialistul în informare şi documentare care trebuie să îşi asume rolul de trainer. Acesta trebuie să conştientizeze în primul rând că nu toți utilizatorii au aceleaşi nevoi informaționale. De aici şi strategiile adoptate de training care trebuie să fie diferențiate, în funcție de tipul de beneficiar: cadre didactice, cercetători, studenți, bibliotecari. Rolul bibliotecii universitare nu se rezumă doar la aspectele legate de training, ci şi de acces la Internet, selecție şi administrare resurse electronice (conținutul resursei să vină în sprijinul programelor educaționale, costuri, modalitatea de accesare şi arhivare etc.), asistență tehnologică, integrarea surselor tradiționale cu cele electronice, monitorizare şi evaluare (cine, când şi cum le utilizează). În concluzie biblioteca universitară necesită fonduri, personal specializat şi suportul autorității tutelare pentru a-şi putea îndeplini rolul de intermediar informațional în societatea informațională.

Cuvinte cheie: resurse electronice, management informațional, cultura informației, biblioteca universitară

Introducere

Prin subiectul abordat în lucrarea de față ne propunem să subliniem rolul crucial pe care îl joacă biblioteca universitară în facilitarea, din perspectiva noilor tehnologii informaționale şi comunicaționale, accesului la resursele electronice.

Valoarea unei biblioteci, indiferent de tipul acesteia, constă nu numai în diversitatea şi bogăția colecțiilor sale, ci şi în gradul de valorificare a potențialului lor informațional**,** întrucât misiunea oricărei biblioteci este aceea de a face posibil accesul rapid şi eficient al utilizatorilor la informații pe orice tip de suport. În societatea bazată pe cunoaştere funcția informativă a bibliotecii a devenit una dintre cele mai importante, informația devenind factorul decisiv şi principal de dezvoltare în toate domeniile cunoaşterii. (1)

În contextul actual, când se produc modificări tot mai importante la nivelul învățământului în general şi al celui superior, în special, iar stăpânirea informației devine o cerință din ce în ce mai stringentă, un rol esențial în evaluarea acesteia revine bibliotecilor universitare care, transformând serviciile şi procesele tradiționale prin adoptarea noilor tehnologii informaționale şi comunicaționale, şi-au transformat funcția principală, de depozitar al cunoaşterii, într-una de transmitere a acesteia prin noile mijloace.

BDD-A27054 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:23 UTC)

Factorii care influențează utilizarea resurselor electronice în bibliotecă

Resursele electronice reprezintă suportul logistic pentru prestarea serviciilor electronice, servicii oferite prin intermediul tehnologiilor comunicaționale. Avantajele care decurg din oferirea acestor servicii sunt intrinsec legate de rapiditatea accesării informației prin eliminarea barierelor legate de spațiu şi timp. Serviciile electronice care pot fi oferite de către o bibliotecă universitară sunt: acces la cataloagele on line, acces la bazele de date on-line, servicii de referințe prin e-mail, acces la Internet etc.

Rolul pe care îl joacă biblioteca universitară în eficientizarea accesului la acest tip de resurse este unul foarte important. Însă, trebuie avut în vedere şi influența anumitor factori care conduc la eficientizarea utilizării resurselor electronice: tehnologia, costurile, managementul, trainingul, conținutul, suportul informațional.

În ceea ce privește tehnologia, conexiunea la Internet trebuie să fie una performantă deoarece resursele electronice necesită uşurință în accesare (linie închiriată, conexiune prin satelit, conexiune Wireless, lățime suficientă de bandă digitală). Acest lucru nu poate fi realizat decât dacă se fac investiții în infrastructură şi tehnologie. Adeseori aceste aspecte mai sus menționate sunt ignorate, situație în care factorii responsabili trebuie informați de necesitatea investițiilor de acest gen. Echipamentele hardware (calculatoare, imprimante, scannere etc.) trebuie să fie ținute în actualitate, fiind recomandat 1 calculator la 10 studenți. Deci, costurile implică investiții în infrastructură: rețea, hardware, software; cheltuieli legate de mentenanță: reparații, asigurări, înlocuiri, update-uri; abonamente la baze de date on line; cheltuieli de salarizare a personalului (menținerea personalului tehnic de multe ori înseamnă a plăti mai mult), de training pentru personal şi utilizatori (computer literacy, information literacy, library literacy). Este necesar ca toate aceste cheltuieli a fi prevăzute în buget pentru a nu ne confrunta cu situația neplăcută de a nu avea alocate fondurile necesare. De exemplu, în momentul în care gândim să achiziționăm un calculator trebuie să avem în vedere că acesta are un preț la cumpărare la care se adaugă reparațiile şi actualizările. De asemenea, calculatoarele ar trebui înlocuite definitiv la cinci ani.

Problemele legate de management se referă la selecția şi procedura de achiziție a resurselor electronice, la implicațiile legale şi la organizarea informației. În prezent sunt disponibile diverse moduri de acces pentru resursele electronice, deci nu mai este atât de simplu ca în cazul

BDD-A27054 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:23 UTC)

documentelor tradiționale deoarece există editori şi agregatori diverşi. Accesul poate fi full text (on line sau la livrarea documentului) sau prin abonare anuală, cu mențiunea că în fiecare an abonamentul trebuie reevaluat. Implicațiile legale se referă la aspectele legate de copyright şi licență care limitează accesul. În acest sens avem în vedere că există utilizatori care nu au licență şi trebuie să gândim o modalitate de accesare, precum şi faptul că unii editori interzic descărcarea întregului articol. În ceea ce priveşte organizarea informației, în primul rând trebuie să ştim ce este disponibil pe piața informației şi ce este relevant pentru nevoile noastre informaționale. Existența unor ghiduri de utilizare a acestora ar fi un plus care să ne convingă să achiziționăm resursa respectivă, precum şi modalitatea de menținere a accesului, dacă ne hotărâm să nu mai achiziționăm resursa respectivă (arhivarea). Statistica utilizării resurselor electronice ne oferă informații importante pentru un bun management, în sensul că putem aprecia ce este convenabil de cumpărat sau dacă ar fi mai economic un împrumut interbibliotecar sau achiziționarea de articole singulare.

Aspectele legate de training se referă la toate categoriile de utilizatori ai bibliotecii: studenți, masteranzi, doctoranzi, cadre didactice, cercetători, bibliotecari pentru care trebuie adoptate strategii diferite. Aceştia trebuie să ştie:

- Cum să utilizeze un calculator
- Să conştientizeze la ce tipuri de resurse are acces universitatea
- Cum să găsească sursele informaționale relevante

Observăm că investiția în tehnologie cere şi investiție în oameni. În cazul studenților şi doctoranzilor este necesară parcurgerea unui curs de cultura informației (information literacy) care să-i facă capabili a se descurca în multitudinea de informații disponibile. Cadrele didactice şi cercetătorii sunt interesați de noutățile în domeniul lor de interes, astfel că ar fi utilă o informare a acestora privind noile achiziții. Bibliotecarii, ca şi intermediari între diversele tipuri de utilizatori şi resursele electronice, sunt obligați în a se perfecționa continuu în ceea ce priveşte diferitele moduri de acces la informație. Lipsa cunoştințelor privind noile tehnologii, lipsa fondurilor pentru achiziționarea resurselor şi serviciilor on line conduc la limitarea utilizării acestora, de aceea trainingul este un aspect de care trebuie să se țină seama în politica managerială a instituțiilor de învățământ superior.

Conținutul resurselor electronice poate proveni din cărți electronice, periodice on line sau repositories (depozite) instituționale. De asemenea, ar

BDD-A27054 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:23 UTC)

fi util să se asigure accesul şi la resursele electronice aparţinând unor ţări mai puţin dezvoltate cum ar fi SCIPIO (Scientific Publishing and Information Online) sau SciELO (2) (Scientific Electronic Library On line). Un depozit instituțional important este cel al Bibliotecii Centrale Universitare Bucureşti care cuprinde articole ale cadrelor didactice din Universitatea Bucureşti; teze de doctorat susținute în cadrul Universității Bucureşti; disertații master ale studenților din Universitatea Bucureşti; lucrări editate în cadrul Bibliotecii Centrale Universitare Bucureşti.

Suportul informațional este oferit atât de mediul tradițional cât şi de cel electronic. Colecțiile printate sunt încă importante în mediul universitar datorită uşurinței în utilizare şi pentru că nu solicită utilizarea unor tehnologii. Colecțiile electronice, în schimb, necesită utilizarea tehnologiei, costuri, training dar şi posibilitatea arhivării electronice.

Rolul bibliotecii universitare în furnizarea de soluții

Vreme îndelungată s-a considerat, chiar în mediul academic, că Internet-ul va înlocui biblioteca şi că nu o să mai fie necesară cheltuirea unor sume importante de bani pentru achiziționarea resurselor informaționale. Lucru infirmat în ultimii ani când s-a demonstrat că nu toate informațiile accesibile pe net sunt gratuite şi pertinente şi că utilizatorii trebuie să dețină unele abilități legate de cultura informației pentru a fi capabili să stăpânească informația şi să o utilizeze într-un mod eficient.

Ideea de cultura informației are în vedere următoarele (3):

- **deprinderi IT** care se referă la cunoştințe şi abilități care permit unui individ să se orienteze în sistemele de căutare din bazele de date şi cum să primească un rezultat al căutării. De asemenea, se referă la cunoaşterea şi utilizarea unui sistem de calcul.
- **deprinderi de utilizare a bibliotecii** în sensul de abilități de găsire eficientă a informațiilor prin intermediul instrumentelor puse la dispoziție de bibliotecă: cataloage clasice, cataloage on line, baze de date, surse web etc.
- **deprinderi informaționale.** Acest concept cel mai des este echivalat cu cultura informațională. În special el se bazează pe procesul intelectual al folosirii informației. Însă deprinderile în acest sens nu sunt aplicabile doar în bibliotecă, ci sunt mai mult orientate spre informație decât spre bibliotecă. Cea mai reprezentativă taxonomie a deprinderilor informaționale este aşa

BDD-A27054 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:23 UTC)

numita „Big 6 Skills" (4): Definirea problemei (determinarea naturii problemei); Strategiile de cercetare (determinarea tipurilor de surse şi strategii de găsire a informației); Localizarea şi accesarea informației (găsirea surselor şi depistarea informației necesare); Folosirea informației; Sinteza (structurarea, integrarea informației în scopul satisfacerii cât mai depline a necesității informaționale); Evaluarea. De exemplu, utilizarea surselor electronice disponibile în mediul Internet nu este lipsită de risc. Folosirea responsabilă a noilor medii de informare, cere ca utilizatorii să aibă nişte instrumente adecvate şi cunoştințe pentru a fi capabili să selecteze şi să filtreze informația.

Biblioteca universitară este departamentul care asistă activitatea educațională şi de cercetare la nivel de universitate, însă o serie de probleme tehnologice nu pot fi acoperite de bibliotecă ci numai în colaborare cu departamentul de tehnologia informației. Accesul la Internet şi calculatoare este esențial iar numărul celor din urmă trebuie să fie suficient precum şi al periferice lor. Facilitățile țin de orarul de utilizare a calculatoarelor care trebuie să fie unul permisibil. Referitor la autentificare se cere restricționarea accesului la anumite materiale prin parole, precum şi conservarea lățimii de bandă. Acolo unde există limitări de lățime de bandă, conservarea acesteia este necesară pentru a obține performanțe bune şi pentru a eficientiza costurile (reducerea tehnicilor de căutarea aleatorie prin parcurgerea unor cursuri de regăsire a informațiilor, reducerea dimensiunile fişierelor, nepartajați prea multor fişiere, descărcarea fişierelor pe timp de noapte).

În selecția resurselor electronice factorii decidenți vor ține seama de următoarele aspecte:

- Mediul on line este bine receptat?
- Se potriveşte conținutul acestora nevoilor educaționale ale Universității?
- Care sunt costurile?
- Care modalitate de furnizare implică cele mai reduse costuri şi este cea mai eficientă?
- Care sunt modalitățile de acordare a licențelor?
- Există posibilitatea arhivării?
- Jurnalul electronic este identic cu cel printat?
- Există link-uri către alte resurse?
- Există flexibilitate în căutarea în cadrul bazelor de date?
- Care este frecvența up-datării?

BDD-A27054 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:23 UTC)

În momentul când s-au dat răspunsurile la întrebările de mai sus şi acestea sunt conforme cu politica managerială în domeniul informării şi documentării a universității se va alege modalitatea de achiziție a resurselor electronice care poate fi un abonament anual contractat de către instituție sau o achiziție partajată dacă instituția face parte dintr-un consorțiu. Un aspect deloc de neglijat este cel al monitorizării şi evaluării care se poate realiza prin intermediul statisticilor care ne oferă informații referitoare la cine accesează resursele electronice, când şi în ce mod. Astfel, putem afla care este costul pe articol descărcat şi dacă poate fi mai economic de achiziționat doar articolele cele mai solicitate în locul întregului jurnal sau dacă s-ar putea face abonamente individuale, la anumite titluri. În schimb, dacă rezultatele statisticilor ne arată că utilizarea este una insuficientă, acest fapt ne spune că ori utilizatorii nu sunt informați ori există probleme de natură tehnologică.

Referitor la ghidarea către resursele electronice bibliotecarul este cel care este chemat să uşureze navigarea în noianul informațional. Acesta trebuie să ofere răspunsuri la întrebări de genul:

- La ce resurse on line are acces biblioteca?
- Care sunt cele mai adecvate resurse pentru o anumită nevoie informațională?
- Există portaluri de bibliotecă? (5)
- Acestea oferă link-uri către materiale care nu sunt disponibile în propria bibliotecă dar pot fi accesate în alte biblioteci?

De observat că bibliotecarul este indispensabil utilizatorului, fiind cel care conştientizează care sunt nevoile acestuia, care obține feed-back-ul de la aceştia şi care are obligația de a transforma feed back-ul în servicii.

Prin funcția ei specifică, biblioteca universitară oferă accesul la informații în concordanță cu cerințele curriculare, asistând utilizatorii săi specifici în procesul de alfabetizare informațională dar şi biblioteconomică. Datorită faptului că biblioteca trebuie să se adapteze continuu la noile servicii şi produse, pe care este obligată să le ofere, şi aspectele legate de cunoaşterea a ceea ce înseamnă cultura informației au devenit din ce în ce mai necesare. Acest fapt este valabil atât pentru bibliotecari cât şi pentru utilizatori care au devenit dependenți de resursele electronice de informare, ce facilitează munca de cercetare.

Parcurgând un asemenea curs utilizatorul va fi capabil a localiza, organiza, evalua şi utiliza etic informația, combinând abilitățile tehnologice cu cele de cercetare. (6) Ceea ce este important de subliniat în acest context

BDD-A27054 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:23 UTC)

este necesitatea implicării cadrelor didactice universitare în domeniul activității cu informația, trebuind să conştientizeze şi să învețe să joace rolul principal în asigurarea culturii informației. Necunoaşterea tipologiilor documentare, a strategiilor şi a tehnicilor de localizare a resurselor informaționale, precum şi a formelor şi a modului de diseminare a informațiilor, cunoaşterea resurselor informaționale şi localizarea lor, dar imposibilitatea de a le accesa sunt tot atâtea bariere în accesul la informație. Scopul culturii informaționale este acela de a furniza fiecărui individ un bagaj minim de cunoştințe care să-i permită să utilizeze informația, să aibă competențe diverse, toate acestea într-un context legat de resursele informaționale.

Noile tehnologii sunt cele care facilitează cunoaşterea directă a informației de către utilizator. Pentru a găsi însă, într-un timp scurt, informația utilă unei cerințe particulare de informare este nevoie de o cultură informațională, de cunoaşterea metodelor şi tehnicilor de informare şi documentare specifice noului mediu, de abilități de utilizare a noilor tehnologii. Însuşirea şi stăpânirea metodelor şi tehnicilor de informare şi documentare coroborate cu abilitățile specifice tehnologiilor şi instrumentelor de lucru folosite reprezintă o condiție importantă în dezvoltarea culturii informaționale a utilizatorilor din spațiul universitar.

În spațiul universitar formarea documentară a devenit indispensabilă, luându-se în vedere pregătirea informațională diferită pe care o au studenții înscrişi la anul I. În acest sens este necesară includerea în planurile de învățământ a unor ore de Cultura informației, deoarece marea majoritate a studenților nu cunosc cum este organizat catalogul de bibliotecă, cum să caute în acesta, cum sunt organizate colecțiile bibliotecii sau ce tehnici şi strategii de căutare să folosească pentru a regăsi informațiile dorite în bazele de date on line.

Astfel, necesitatea de a căpăta anumite abilități în acest domeniu legat de Cultura informațională a devenit stringentă, mai ales în mediul universitar, unde activitățile care necesită cunoaşterea anumitor strategii de cercetare sunt mult mai multe. O persoană abilitată din punctul de vedere al Culturii informației trebuie să fie capabilă să:

- recunoască cerința informațională, natura şi gradul acesteia.
- să acceseze informația necesară în mod efectiv şi eficient.
- să evalueze informația în mod critic şi să fie capabil să o încorporeze în produsul final pe care îl creează.
- să clasifice, stocheze şi să utilizeze manipulează informația.

BDD-A27054 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:23 UTC)

- să fie capabil să aducă plus valoare produsului final prin crearea de noi cunoştinţe.
- să recunoască importanța culturii informaționale în procesul de cercetare.

Având în vedere că e Learning-ul este tot mai prezent în mediul universitar românesc este necesar să se țină seama de faptul că acest proces este dependent de prezența resurselor electronice, de existența platformelor de e Learning şi de existența unei biblioteci digitale care să ofere cursuri, acces la resurse şi ghiduri de cercetare.

Integrarea resurselor electronice cu cele tradiționale este un alt aspect care trebuie avut în vedere, mai ales în ceea ce priveşte politica de achiziții care are la bază procesul de selecție. Acesta va fi gândit în sensul de a combina şi compara sursele existente cu cele care se doresc a fi cumpărate. Un rol important îl are accesul integrat la toate resursele bibliotecii prin OPAC (prin cotă şi prin link).

Datorită faptului că în prezent şi în sistemul educațional ne confruntăm cu o criză financiară care conduce la numeroase constrângeri şi achiziționarea de resurse electronice a devenit din ce în ce mai dificilă chiar şi prin apartenența la un consorțiu creat special cu acest scop. Lipsa fondurilor conduce la degradarea infrastructurii, la demoralizarea personalului, la lipsa utilizatorilor şi, în final, la marginalizarea bibliotecii. Totuşi, ce se poate face în acest context:

- existența unor politici la nivel instituțional care să asigure bibliotecile că vor fi capabile să sprijine achiziția resurselor digitale
- asigurarea că resursele vor putea fi accesate o perioadă îndelungată
- promovarea utilizării resurselor electronice la nivelul universității
- a face parte din structurile de decizie
- campanie de obținere a fondurilor necesare
- îmbunătățirea canalelor de comunicare

Concluzii

După cum lesne se poate deduce, accesul la resursele electronice costă, este un proces complex iar biblioteca joacă un rol esențial în implementare şi utilizare având însă nevoie fonduri, personal specializat şi suportul autorității tutelare pentru a-şi putea îndeplini rolul de intermediar informațional în societatea bazată pe cunoaştere.

BDD-A27054 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:23 UTC)

Note și referințe bibliografice

(1) Alexandria Manifesto on Libraries, the Information Society in Action. [Online] [Accesat: 09.12.2013] Disponibil la: http://www.ifla.org/publications/alexandria-manifesto-on-libraries-the-information-society-in-action
(2) Accesul la jurnalele științifice din America Latină.
(3) BRUCE, Christine. The seven faces of Information Literacy. Adelaide Auslib Press, 1997, p. 21.
(4) The Big Six Skills. [Online] [Accesat: 09.12.2013] Disponibil la: http://www.crlsresearchguide.org/Big_Six_Steps.asp
(5) Complexitatea unui portal web oferă o prezență puternică și o mai bună poziționare pe Internet.
(6) EISENBERG, M. B.; LOWE, C. A. & SPITZER. K. L. Information Literacy: Essential Skills for the Information Age. 2nd ed. Westport, CT: Libraries Unlimited, 2004, passim.

BDD-A27054 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:23 UTC)